

ПРОФЕСИЯТА ЛАНДШАФТЕН АРХИТЕКТ – СЪСТОЯНИЕ В РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ И НЯКОИ СЪСЕДНИ ДЪРЖАВИ

Васка Сандева*, Катерина Деспот*, Александра Димоска*, Ана
Митаноска*,
*Университет „Гоце Делчев” – Штип, Р.Македония

Резюме

Нуждата от увеличаване на зелените пространства както в непосредствената околност на хората, така и в по-широки рамки, налага необходимостта от формирането на експертни кадри, които ще имат по-широки познания по проблематиката на проектиране и поддържане на зелени площи с цел тяхното добре оформяне, повдигане и поддържане.

В този доклад е анализирано образованието за придобиване на квалификация ландшафтен архитект като професия, която предлага широки перспективи в момент, когато зелената архитектура, зелени градове и устойчивото развитие са актуални въпроси .

Целта на това изследване е да се направи сравнение на образованието и практикуването на професията ландшафтен архитект в Македония като една все още неразвита професия в нашата страна, и някои съседни държави.

Ключови думи: архитект, парк, град, ландшафт, околна среда

PROFESSION OF LANDSCAPE ARCHITECTS – SITUATION IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA AND SOME NEIGHBORING COUNTRIES

Vaska Sandeva, Katerina Despot, Aleksandra Dimoska, Ana Mitanoska
* University "Goce Delchev" - Stip, R.Macedonia

Abstract

Given the growing need to increase green spaces in the vicinity of people, and in broader terms, the need for formation of professionals who have a broad knowledge of design issues and increasing the green areas in order to begetter establishment, construction and maintenance.

In this paper covered landscape architect profession as a profession that offers a broad perspective at a time when the focus actuality falls green architecture, green cities and development.

The purpose of this research is to make a comparison of the education and practice of the profession of landscape architect in Macedonia and some neighboring countries in order to see the current situation in our country this relatively young profession in our region.

Key words: composition, garden, plants, city, landscape, environment

ВОВЕД

Ландшафната архитектура е наука и дейност, която изучава ландшафта и неговото проектиране - моделиране на пространството, който не заобикаля и в което се живее.

Най-общо казано ландшафната архитектура включва планирането и проектирането на градската среда, парковете, обществени места за почивка и отдиш, както и проектирането на зелените части на жилищните комплекси.

Същата в себе обединява географията, хортикултурата, геодезията, архитектурата, изкуството, инженерството и екологията, а е допълнента и от технологичните, социалните и политическите науки, както и философията и историята, с цел създаване на оптимална среда за живот и почивка на населението, отчитайки функционална, техническата и икономическата необходимост.

Ландшафната архитектура е професия за уреждане на ландшафта, чрез планиране, разработване, изграждане и поддръжка на пейзажа. Ландшафните архитекти съдействат качеството на живот, създават красота и решават проблемите в околната среда.

Тази професия през 1867г. е наречена с името "ландшафтна архитектура". Терминът "ландшафтен архитект" го официјализирал Frederick Olmsted американец известен със създаването на централна парк в Ню Йорк.

Днес ландшафната архитектура е неразделна част от архитектурата.

Ландшафната архитектура е специалност, която изисква висше образование. В света има над 250 учебни програми на Факултета по ландшафтна архитектура, от които най-много са в Европа и Северна Америка. Въпреки че имат обща цел тези факултети и учебни програми доста се различават едни от други в зависимост от това какъв е фокусът на образование.

Има училища с художествена ориентация, следвани от тези в центъра на обучение с екологични градоустройство и ландшафтно проектиране и инженерство, както и тези с изразена биотехническа ориентация.

Независимо от известното многообразие, всички училища за ландшафтна архитектура осигуряват мултидисциплинарни знания. Студентите изучават науки, които дават знания от ландшафта, както и художествени умения, които се отнасят до тяхно уреждане.

Европейската фондация за ландшафтна архитектура - EFLA (European Foundation for Landscape Architecture) още през 1998 г. е направила изследвания за европейските училища за ландшафтна архитектура и е приела декларация за условията за акредитиране на учебните програми (EFLA документ Н от јуну 1998г.) По-късно в края на 2005 е взето още една декларация в съответствие с Болонската декларация. След тази декларация студиските програма за ландшафтна архитектура, въпреки останалото, трябва да отговаря на няколко условия:

1. Дипломата за ландшафтен архитект може да се получи най-малко с 180 кредити (3 години висше образование)
2. В програмата да бъдат представени теми, подходящи за ландшафтна архитектура (списък на съдържанието е специална част от декларацията)
3. Најмалку 50% от времето т.е. 50% от кредитите в рамките на обучението да бъдат предназначени за работа и развитие на

практическите планерски и проектантски умения.

4. Учебната програма трябва да бъде приета от професионалните сдружения на ландшафтните архитекти.

Практикуването на професията в различни държави различно се третира. В някои тя е регламентирана със закон, и дипломата, не е достатъчна квалификация, за да се стекнеш с разрешение за проектиране. Освен дипломата необходими са и други условия.

Все поактуелни са въпросите за устойчивото развитие в строителната сфера те налагат бъдеща перспектива на тази професия.

Но какво е състоянието в нашата страна и региона?

За тази цел ще направим сравнителен анализ с съседни страни България и Сърбия, където вече е развита тази професия.

ПРОФЕСИЯТА ЛАНДШАФТЕН АРХИТЕКТ ВО РЕПУБЛИКА СЪРБИЯ

В Република Сърбия образованието по ландшафтна архитектура започна на Лесотехническият факултет в Белград през 1960 г., за първи път в бивша Югославия, под наименование Насоки за озеленяване на населени места, които в голяма степен определя изразената биотехническа ориентация на училището. В бивша Югославия по-късно са открити студии в Любляна, а след това и в Загреб. От 1966 г. посоката променя името и е под наименование специалност за хортикултура, а от 1973 г. прераства в специалност Институт за ландшафтна архитектура. От 2002 г. носи името специалност за ландшафтна архитектура и хортикултура.

Днес в Сърбия ландшафтната архитектура се изучава в няколко колежа. Както от самото начало се наричаат проучвания, както и от развитието на този одсек може да се види, че Шумерският факултет още от основаването на отсека са разработени едни съвместното проучвания за ландшафтна архитектура и ландшафтната хортикултура. Ландшафтната архитектура и ландшафтната хортикултура всъщност се две различни науки, които в някои сегменти са близки, но в света отдавна са разделени. Фокусът на ландшафтната архитектура е уреждане на пространството, а тежестта на хортикултурата е отглеждането (производство и грижи) на растенията.

На Лесотехническият факултет при Университета в Белград насоката за Ландшафтна архитектура и хортикултура е разделен на три катедри:

Катедра за ландшафтна хортикултура;

Катедра за ландшафтен инженеринг;

Катедра за планиране и проектиране в ландшафтната архитектура.

Бакалавър и магистър образованието на Одсекот ландшафтната архитектура и хортикултура от 2006 г., съобразени с болонският процес.

Основните научни изследвания го състои едновременно Първият етап от обучението (Bachelor with honours).

В рамките на Учебната програма от първия цикъл студентите получават не само теоретично знание, но и с достатъчно професионална и практическа компетентност.

Преподаването продължава четири години и студентът получава 240 ЕКТС и професионално наименование дипломиран горски инженер в областта на ландшафтната архитектура и хортикултура. Магистърските изследвания продължават една година и са организирани в следните три области:

1. Ландшафната архитектура
2. Ландшафтна хортикултура
3. Ландшафтно инженерство

От 1998 г. в университета в Нови Сад, в рамките на Техническия факултет, създаден е Отсек за архитектура. В програмата на този одсек съществува предмет "ландшафтна архитектура". Също в Нови Сад, при земеделските факултет, от 2000 г. е създаден посока за хортикултура, който в началото се опита да покрие една малка част от някои сегменти на Пейзажната архитектура.

Следвайки важноста на ландшафтния достъп в организирането на пространството, в последно време в рамките на Архитектурният факултет в Белград частично започват да се развиват пейзажно - архитектурни аспекти в рамките на отделни градски зони, но отделен предмет или посока не е оформен.

През 2005 г. е основано висшето училище за ландшафтна архитектура, в рамките на селскостопанския факултет в Нови Сад - посока ландшафтна архитектура. Катедра овощарство, винарство и градинарство. В академската 2005/2006 този посока получава първото поколение студенти.

От 2008 г., в Университета в Ниш в рамките на Архитектурният факултет, оформен е избиращия предмет "ландшафтна архитектура".

Както може да се види и до днес в Сърбия има две пълни учебни програми по ландшафтна архитектура:

Горски факултет на Университета в Белград - специалност за ландшафтна архитектура и хортикултура.

Селскостопански факултет на Университета в Нови Сад - специалност ландшафтна архитектура.

Двете учебни програми в Сърбия отговарят на първия, а в голяма степен и второто условие, но третият условие е доста проблематичен, тъй като и двете школи са в рамките на биотехнически факултет, където развитието и представянето на планерските и студийните умения са незадоволителни.

Четвъртият условие в Сърбия все още не е възможно, тъй като условията за акредитация дава съвета за образование, а не професионални асоциации.

В Сърбия през 1983 е създадена професионална организация Асоциация на ландшафтни архитекти на ниво на бивша Югославия. През 1996 г. седалището му е в Белград и е Асоциацията на ландшафтни архитекти на Сърбия и Черна гора.

Асоциацията на ландшафтни архитекти на Сърбия. Основната цел на сдружението е да защитава, утвърди съдейства и защитава статута на пейзажните архитекти на Сърбия.

Ландшафтните архитекти на Сърбия имат право на лицензи. Лицензите се придобиват с няколко условия: завшено образование, определено опит, положен професионален изпит, професионални резултати по реални проекти и съответните съоръжения, препоръки от инженери, които вече притежават лицензи.

ПРОФЕСИЯТА ЛАНДШАФТЕН АРХИТЕКТ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

В Република България специалността „Ландшафтна архитектура“ започва към Лесотехническият университет в София през 1951 година с името

“Зелено градско строителство”, след което е преименувана няколко пъти: “Озеленяване на населените места”, “Озеленяване”, “Парково и ландшафтно устройство”, “Ландшафтна архитектура”.

По време на обучението студентите получават комплексна фундаментална и практико – приложна подготовка с екобиологични, естетико – художествени, строително – технически, териториално – устройствени и икономически аспекти.

Обучението на студентите е двустепенно магистър и доктор. Образователно-квалификационната степен “Магистър” е с продължителност 10 семестъра и завършва със защита на дипломна работа.

Завършилите специалността придобиват званието “Ландшафтен архитект”. Те са подготвени да изпълняват организационно – управленческа, проектантска, производствено – техническа, строително – експлоатационна дейност в областта на зелените системи и озеленяването на селищни и извънселищни територии, устройството, опазването и обогатяването на ландшафта.

Могат да участват в конкурси за преподаватели във висши училища, да продължат образованието си в образователна и научна степен “Доктор”. Степен “Доктор”: Обучението е със срок 3 години и завършва със защита на докторска дисертация.

Общата и специализираната фундаментална подготовка на ландшафтните архитекти се осъществява с изучаване на дисциплините математика, компютърна графика, рисуване с паркова перспектива, геодезия с вертикално планиране, ботаника, физиология на растенията, генетика и селекция на декоративните растения, ландшафтознание, почвознание с торене, теория на парковото изкуство, строеж и поддръжане на зелените площи, проектиране и др.

Специализираната професионална подготовка се осъществява с учебните програми по цветарство, декоративни разсадници, паркова архитектура, лесопаркове, строеж и поддръжане на зелените площи, устройство на ландшафта, хидромелиорации в озеленяването и др.

ПРОФЕСИЯТА ЛАНДШАФТЕР АРХИТЕКТ В РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ

В Република Македония за професия ландшафтен архитект все още не може да се говори, защото с такава титла не можете да се сдобият на нито един от македонските университети.

За сега има две програми в областта на ландшафтното уреждане и защита на зелени площи, и то на Лесотехническия факултет на Университета Кирил и Методий и на Факултета по природни и технически науки на Университета Гоце Делчев в Щип.

В рамките на Лесотехническия факултет на Университета Кирил и Методий в Скопие през 1998 се създава посока Озеленяване и уреждане на околната среда.

Днес Лесотехническия факултет като организационна единица е Институт за горите и озеленяване и насърчаване на околната среда, в която съществува катедра проектиране и повишаване на зелени площи.

Бакалавър студиите са с продължителност от 8 семестъра.

Учебната програма е с предимство биотехническа ориентация, докато предметите свързани с проектиране са недостатъчни.

След завършване получават титла - горски инженер за озеленяване.

Последипломските изследвания може да продължат на модула - Проектиране и повишаване на зелени площи. Продължителността е 2 семестъра - 1 учебна година и се придобиват общи и специфични компетенции в областта на озеленяването, съвременни методи и техники, умения за решаване на проблемите, свързани с проектирането и повишаване - поддържане на зелени площи.

Академичния наименование който се придобива след края на втория цикъл изследвания е магистър по горски науки в Учебната програма Проектиране и повишаване на зелени площи.

В рамките на Университет Гоце Делчев Щип на Факултета по природни и технически науки през 2009 е оформена учебна програма пейзажно уреждане, след това в 2012 г. е преименувана в Ландшафтна архитектура.

Учебната програма е предимството с дизайнерска ориентация.

По време на обучението студентите получават комплексна фундаментална и практическа подготовка с екобиологични, естетика - художествени, териториално - устройствени и икономически аспекти.

Обучението на студентите е двустепенно инженер и магистър. Образователно-квалификационната степен "инженер" е с продължителност 6 семестъра и завършва със защита на дипломна работа. Докато образователно-квалификационната степен "Магистър" е с продължителност 4 семестъра и завършва със защита на магистерска работа.

Завършилите специалността придобиват званието "Ландшафтен архитект". Те са подготвени да изпълняват организационно – управленческа, проектантска, производствено – техническа, строително – експлоатационна дейност в областта на зелените системи и озеленяването на селищни и извънселищни територии, устройството, опазването и обогатяването на ландшафта.

На модула ландшафтна архитектура се предават дисциплини, които позволяват на бъдещите ландшафтни дизайнери да получат архитектурни, инженерни и градоустройствени знания.

- ▶ познания от облата на озеленяването
- ▶ големи умения за решаване на проблемите, свързани с дизайна, проектирането и повишаване на зелени площи
- ▶ придобиване на нови научни основания за прилагане на съвременни методи и техники в дизайна, планирането и повишаване на зелени площи

Използването на елементи от тези професионални области, студентите получават дизайнерски, проектантски и практически умения за изграждане на обекти, които са пространствено, функционално, екологични и естетически свързани с конкретния ландшафт.

Научните интереси и реализации на преподавателския състав на катедрата са посветени на идеята за провеждане на добра ландшафтен дизайн с цел създаване на комфортни условия в местата за работа, жилища и почивка.

Възможности за реализация. Завършилите студенти "ландшафтна архитектура" се реализират професионално в органите на местната власт областни и общински съвети, в проектантски звена за паркове; като технически ръководители за изграждане и поддръжка на паркове обекти в държавни и

частни фирми; промишлени сектори и други структури, свързани с образуването на зелените системи в страната.

По време на следването си студентите изучават:

- ▶ История и теория на изкуството парковата, запознаване с историческото развитие на парковата изкуство през вековете
- ▶ Дизайн на зелени площи
- ▶ Проектиране в пейзажната архитектура
- ▶ Организация, планиране и поддръжка на зелени площи (Обществени зелени площи, паркове, градини, улично озеленуване, горски паркове и др.)
- ▶ Изграждане на паркове обекти със специално предназначение
- ▶ Планиране и устойчиво развитие на пейзажа като среда за отдих и туризъм
- ▶ Проектиране и изграждане на паркове архитектурни елементи
- ▶ Стил и принципи в проектирането на парковските повърхности
- ▶ Запознаване с елементите на малката паркова архитектура. Декоративни елементи на паркове.
- ▶ Обвързване на професионални кадри, които ще имат познания в областта на дендрологията и цветарството
- ▶ Подготовка за рисуване на скици, планове чрез прилагане на техник
- ▶ Запознаване с начина на проектиране и подготовка на съвременни методи и техники в проектирането на зелените площи.
- ▶ Придобиване големи знания за отглеждането и грижите за зелените площи, въз основа на съвременни методи и мерки за повишаване и поддържане на зелени площи

Ролята на пейзажният архитект в организирането на пространството и проектирането може да се раздели на следните задачи:

А. Участие в областта на планирането

1. Планиране на зеления система на община или град в рамките на Генералния или общински план, с определяне на норматив зелени площи, озеленяване на зелени площи, предназначение на пространството за отдих и спорт, създаване на връзка с природните горски комплекси в околностите на града
2. Сътрудничество в изработването на териториалните планове, градоустройствени планове или детайлни градоустройствени планове

Б. Дейности в областта проектиране и реконструкция на зелени площи

1. Проектиране на зелени площи на съществуващите зелени площи
2. Проектиране на зелени площи на новопостроените жилищни квартали - свободните площи между жилищните и обществените сгради, детските и спортни площадки, паркове блоковските, жилищните градини, покритие градини и др.
3. Проектиране на паркове, паркове спомен и други специализирани паркове
4. Уреждане на парк гори, гробища, защитни пояси и др.
5. Проектиране повърхността на улиците
6. Проектиране на всички категории зелени площи с ограничена употреба (училища, болници, спортни центрове, индустриални комплекси и др.)
7. Възстановяване на всички видове зелени площи в града и областта около града

До момента в Македония няма професионални сдружения, асоциации, дружества камара в които да членуват ландшафтните архитекти и практикуване е свободно без лицензи.

Изводи

Ландшафната архитектура е важна, тъй като планетата става поурбана, живеем в урбан век, където половината от населението живее в градовете. От 2 милиарда души в началото на 20 век, до 6 млрд. сега, населението е в постоянен растеж.

Да направим градовете добри за живеене, това е един от най-големите предизвикателства за тази и за следващото поколение. Начина, по който ще изградим обектите, допринася за пестене на енергия и нейното ефективно използване, като в същото време и намаляване на замърсяването. В бъдеще хората трябва да мислят да използват пейзажната архитектура и потенциала на околната среда от изграждането на съоръженията и градовете.

От изнесената анализ за състоянието в Македония и двете съседни държави можем да заключим следното: на никоя от двете учебни програми след завършването студентите не получават академична титла пейзаж архитект, тъй като не са изпълнени необходимите условия по EFLA.

В Македония е необходимо от тази професия. С оглед на нарастващата нужда от увеличаване на зелените площи както в непосредствената среда на хората, така и в по-широки рамки, се налага необходимостта от оформяне на професионални кадри, които ще имат широки познания по проблематиката на проектиране и повишаване на зелени площи с цел тяхното добро оформяне, повишаване и поддържане.

Наличието на ландшафтен архитект е необходимо във всички видове планиране и проектиране: пространствено, републичко, регионално, участие в общите и подробните градоустроитвени планове, пешеходни алеи и др.

Литература

1. Ковачев А., Градоустройство. Част 1. Основи на теорията и практиката на градоустройството. PENSOFT, София – Москва2003
2. Троева, В. В., Цолова, Г. (1997) Ландшафтно планиране, С.
3. <http://dirt.asla.org/2012/01/31/landscape-architects-can-help-heal-serbia/>
4. http://www.lenotre.org/lenne/content/public/en/landscape_architecture_serbia.php#
5. <http://www.upa.org.rs/>
6. <http://europe.iflaonline.org/?ck=2012-8-4-13-3-7>
7. http://www.sf.ukim.edu.mk/i_sumarstvo.htm